

Universitatea „Babeș-Bolyai”

Facultatea de Drept

TEZĂ DE DOCTORAT

Confiscarea extinsă

(cuprins și rezumat)

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Florin STRETEANU

Student-doctorand:

Dan MOROȘAN

Cluj-Napoca

2023

Cuprins

TITLUL I - ASPECTE INTRODUCTIVE	1
CAPITOLUL 1. SCOPUL CERCETĂRII	1
<i>Secțiunea 1. Instituția vizată.....</i>	<i>1</i>
<i>Secțiunea 2. Stadiul actual al cercetării.....</i>	<i>4</i>
<i>Secțiunea 3. Metodologia</i>	<i>5</i>
§1. Interogația cercetării	5
§2. Tipul cercetării.....	6
§3. Cercetarea normativă.....	7
§4. Cercetarea empirică	8
<i>Secțiunea 4. Caracterul inovativ</i>	<i>9</i>
CAPITOLUL 2. FORMELE CONFISCĂRII ÎN DREPTUL NAȚIONAL	9
<i>Secțiunea 1. Confiscarea de natură penală.....</i>	<i>10</i>
<i>Secțiunea 2. Confiscarea de natură contravențională</i>	<i>17</i>
<i>Secțiunea 3. Confiscarea de natură civilă.....</i>	<i>18</i>
CAPITOLUL 3. PREMISELE CONFISCĂRII EXTINSE	22
<i>Secțiunea 1. Apariția instituției</i>	<i>23</i>
<i>Secțiunea 2. Izvoare.....</i>	<i>28</i>
§1. Mecanismul cooperării interguvernamentale	28
§2. Mecanismul supranațional.....	31
§2.1 Decizia-cadru 2001/500/JAI din 26 iunie 2001.....	33
§2.2 Decizia-cadru 2005/214/JAI din 24 februarie 2005	33
§2.3 Directiva 2014/42/UE din 3 aprilie 2014	39
<i>Secțiunea 3. Reglementarea confiscării extinse la nivel național.....</i>	<i>47</i>
§1. Procesul legislativ.....	47
§2. Examenul de constituționalitate	53
§2.1 Impedimentul preexistent - prezumția dobândirii licite a averii.....	54
§2.2 Soluționarea punctuală a criticilor de constituționalitate	60
<i>Secțiunea 4. Distincția dintre confiscarea extinsă și cea specială.....</i>	<i>70</i>
CAPITOLUL 4. CONFISCAREA ÎN JURISPRUDENȚA CEDO.....	77
<i>Secțiunea 1. Aplicabilitatea art. 6, art. 7 și art. 4 din Protocolul Adițional nr. 7</i>	<i>78</i>
§1. Disponerea confiscării în contextul condamnării	80

§2. Dispunerea confiscării în contextul achitării.....	84
§3. Sumarul jurisprudenței și impactul potențial.....	87
<i>Secțiunea 2. Aplicabilitatea art. 1 din Protocolul Adițional nr. 1</i>	88
<i>Secțiunea 3. Confiscarea în contextul garanțiilor Convenției în România</i>	94
CAPITOLUL 5. CONCLUZII PARȚIALE.....	99
TITLUL II – DISPUNEREA CONFISCĂRII EXTINSE	103
CAPITOLUL 1. NATURA CONFISCĂRII EXTINSE	103
CAPITOLUL 2. CONDIȚIILE DISPUNERII MĂSURII	111
<i>Secțiunea 1. Condiții necesare activării mecanismului confiscării extinse</i>	112
§1. Săvârșirea unei fapte tip	112
§1.1. Gravitatea faptei săvârșite – pedeapsa prevăzută de lege.....	114
§1.2 Susceptibilitatea de a procura un folos material.....	117
§2. Condamnarea inculpatului pentru săvârșirea infracțiunii tip.....	123
<i>Secțiunea 2. Condiții necesare aplicării mecanismului confiscării extinse</i>	133
§1. Înlăturarea unei stări de pericol	133
§1.1 Periculozitate subiectivă – persoana condamnată	140
§1.2 Periculozitate obiectivă – scalarea resurselor patrimoniale ilicite.....	161
§2. Convingerea instanței că bunurile vizate provin din activități infracționale ...	169
§2.1 Obiectul convingerii	172
§2.2 Standardul și sarcina probei.....	183
§2.3 Disproporția patrimonială – bunurile & mecanismul evaluării.....	198
§3. Examenul de proporționalitate.....	210
CAPITOLUL 3. CONFISCAREA EXTINSĂ DE LA TERȚE PERSOANE.....	214
<i>Secțiunea 1. Abordarea națională</i>	215
<i>Secțiunea 2. Modele europene de referință</i>	222
<i>Secțiunea 3. O soluție necesară?</i>	231
CAPITOLUL 4. CONCLUZII PARȚIALE.....	238
TITLUL III. APLICAREA CONCEPTULUI NORMATIV	243
CAPITOLUL 1. ANALIZA EMPIRICĂ A ACTIVITĂȚII INSTANȚELOR NAȚIONALE	243
<i>Secțiunea 1. Perioada 2012 -2014 (analiză cantitativă & calitativă)</i>	244
§1. Date cantitative	246
§2. Lacune în reglementare, executare & pregătire.....	248

§3. Raționamente de referință.....	251
<i>Secțiunea 2. Perioada 2014 -2022 (analiză cantitativă & calitativă)</i>	258
§1. Date cantitative	258
§2. Limitele corelării datelor	262
§3. Raționamente de referință.....	262
CAPITOLUL 2. RAPORTAREA EFICIENȚEI CONFISCĂRII EXTINSE (ANABI)	268
<i>Secțiunea 1. Evidențele privind confiscarea</i>	270
<i>Secțiunea 2. ROARMIS</i>	275
CAPITOLUL 3. CONCLUZII PARȚIALE.....	277
TITLUL IV – CONCLUZII	281
CAPITOLUL 1. SUMARUL ACTIVITĂȚILOR	281
CAPITOLUL 2. UN CAZ PIERDUT?	286
BIBLIOGRAFIE	291

CUVINTE CHEIE

Confiscare; confiscare extinsă; prezumția dobândirii licite a averii, gravitatea infracțiunii predicat; susceptibilitatea de a procura un folos material; stare de pericol; pericolozitate subiectivă; pericolozitate obiectivă; convingerea instanței; bunuri provenite din activități infracționale; disproporția patrimonială; confiscarea averii; prezumții legale; standardul probei; confiscarea de la terți; măsură de siguranță; executarea confiscării, pedeapsă *suis-generis*;

REZUMAT

Confiscarea extinsă este o instituție care a pășit în lumină în anul 2012. De la acel moment, au trecut mai bine de 10 ani, instituția fiind și în prezent oarecum neînțeleasă și sporadic aplicată. În cuprinsul acestei lucrări am încercat să abordăm într-o manieră structurată și concisă cele mai importante elemente ale confiscării extinse, sens în care structura s-a dorit a fi clară și neechivocă.

În titlul I al prezentei lucrări am abordat aspectele introductive necesare studiului coerent al măsurii de siguranță. În primul capitol am încercat să prezentăm scopul cercetării, realizând un demers oarecum anevoios, respectiv justificarea alegerii.

În sumar, capitolul 1, intitulat *Scopul cercetării*, a debutat în secțiunea 1 cu o prezentare succintă a instituției, încercând să surprindem elementele care o diferențiază de restul instituțiilor similare și motivul pentru care este interesantă. În secțiunea 2 am prezentat informații vizavi de stadiul actual al cercetării, articolele de specialitate și monografiile publicate, precum și culegerile de jurisprudență și ceea ce s-a scris în doctrina străină. Mai apoi, secțiunea 3 a fost dedicată integral metodologiei în cercetare. Așa cum am afirmat de multiple ori, credem că este un aspect important, unic acestei lucrări și care este imperios necesar să fie aplicat la scară largă. Efectul este că restrânge pe cât posibil concluziile grandioase și nefundamentate și oferă validitate internă oricărei cercetări.

Capitolul 2, intitulat *Formele confiscării în dreptul național*, vine să ofere puțină claritate în raport de tipologiile confiscării în dreptul național și nu doar în domeniul dreptului penal, fiind împărțit în 3 secțiuni distincte. Prin urmare, s-a lămurit situația confiscării de natură penală, respectiv faptul că există 2 forme ale acesteia, s-a prezentat mecanismul confiscării contravenționale (administrative), respectiv cea reglementată de O.G nr. 2/2001 privind regimul general al contravențiilor, aplicabilă tuturor faptelor cu

excepția celor penale și în final, confiscarea civilă. Aceasta din urmă am denumit-o ca civilă, deși nu este reglementată de dreptul comun, ci de Legea nr. 115/1996, date fiind valențele și mecanismul de dispunere.

Capitolul 3, cu denumirea *Premisele confiscării extinse*, este cel mai tehnic capitol din prima parte a lucrării. În cuprinsul acestuia am tratat, în secțiunea 1, într-o manieră exhaustivă, contextul în care a apărut instituția și elementele factuale care au generat ideea că e necesară. În continuare, în secțiunea 2, am discutat despre izvoare. S-a prezentat sursa interguvernamentală a mecanismului, aportul Organizației Națiunilor Unite, efectul Convențiilor realizate sub umbrela acesteia, ș.a.m.d. Uniunii Europene i-a fost dedicată o parte doar a sa, având în vedere că, din punctul nostru de vedere, aceasta este principalul motor pentru care, în prezent, această instituție este reglementată în dreptul pozitiv. Sursa cea mai recentă e reprezentată de Directiva 2014/42/EU, dar întregul mecanismul supranațional a fost prezentat, începând cu prima decizie cadru relevantă, respectiv Decizia-cadru 2001/500/JAI din 26 iunie 2001. Mai apoi, secțiunea 3 a fost dedicată reglementării, *largo sensu*, a confiscării extinse. În cadrul acesteia am prezentat pe larg procesul legislativ și dezbaterile existente în momentul transpunerii Directivei 2014/42/EU. O parte importantă a lucrării a fost cea dedicată controlului de constituționalitate, peisajul românesc fiind oarecum unic în Europa prin prisma prezumției constituționale a dobândirii licite a averii, transpusă imediat după sfârșitul perioadei comuniste, din rațiuni evidente. În această parte am prezentat toate fațetele disputei constituționale și analiza a fost segmentată pe două paliere. Primul a fost acela al analizei constituționalității mecanismului în comparație cu prezumția dobândirii licite a averii, în timp ce al doilea a tratat prezumția de nevinovăție și garanțiile de natură penală potențial aplicabile. În fine, ultima secțiune din cadrul capitolului 3 a fost dedicată explicării diferențelor dintre confiscarea extinsă și confiscarea specială. *Inter alia*, s-au tratat diferențele în raport de activitățile infracționale vizate, soluțiile la care ajunge instanța cu privire la fapta predicat, legătura dintre fapta predicat și bunurile supuse măsurii, tipurile de bunuri vizate și aplicabilitatea temporară.

Capitolul 4 reprezintă o parte esențială a lucrării ce tratează jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului aplicabilă în contextul hotărârilor judecătorești prin care se dispune măsura confiscării extinse. Analiza a vizat modul în care instituția confiscării extinse a fost percepută de judecătorii de la Strasbourg și implicit, ce garanții au fost apreciate ca fiind aplicabile în procedurile derulate – indiferent de calificarea internă, prin care s-au confiscat extins bunuri. Prin urmare, am analizat aplicabilitatea art. 6, art. 7 și art.

4 din Protocolul Adițional nr. 7, pe de o parte, și aplicabilitatea art. 1 din Protocolul adițional nr. 1, pe de altă parte. Concluzia a fost una incertă cu titlu general, dar destul de aplicată la nivelul interpretărilor ce vizează România – motiv pentru care, cea din urmă secțiune din acest capitol tratează jurisprudența CEDO tocmai în cauzele împotriva României.

Capitolul 5 reprezintă cea din urmă parte din cuprinsul Titlului I, ce oferă o serie de concluzii parțiale cu privire la ceea ce s-a cercetat. S-a concluzionat în raport de caracterul special, examenul de constituționalitate, viziunea CEDO asupra confiscării, izvoarele acesteia, formele în dreptul național și sorgintea europeană a instituției.

Titlul II este de departe, cea mai tehnică și detaliată parte a analizei, la nivel teoretic. Astfel cum îi sugerează și denumirea – *Disponerea confiscării extinse*, aceasta tratează cele mai problematice aspecte ale instituției confiscării extinse, respectiv natura instituției, condițiile de dispunere și aplicarea acesteia vizavi de terțe persoane. Fiecărui element îi este dedicat un capitol din totalul de patru, cel din urmă fiind rezervat concluziilor parțiale.

Capitolul 1 încearcă să răspundă unei întrebări care a fost adresată de multe ori în doctrina de specialitate și care nu a primit până la acest moment un răspuns definitiv. Întrebarea este: care e natura confiscării extinse? În încercarea de a oferi un răspuns, am analizat întreaga miriadă de opinii doctrinare autohtone, drept comparat și jurisprudența instanțelor ce aplică măsura și am convenit asupra acesteia.

Capitolul 2 tratează condițiile necesare activării mecanismului confiscării extinse. Am decis împărțirea în două a condițiilor, din punctul nostru de vedere, existând atât condiții care permit activarea mecanismului, cât și condiții care permit dispunerea măsurii.

În raport de cea dintâi categorie, am analizat cele 2 condiții care, în viziunea noastră, sunt necesare pentru activarea confiscării extinse, respectiv săvârșirea unei infracțiuni tip, predicat și dispunerea unei soluții de condamnare pentru această infracțiune tip. Bineînțeles, în cadrul părții dedicate săvârșirii faptei tip, au fost analizate și sub-condițiile acesteia, mai exact condiția gravității în sensul aprecierii *in abstracto*, pe de o parte, și susceptibilitatea faptei comise de a procura un folos material, pe de altă parte. Fără a intra foarte mult în detalii, ne rezervăm la a afirma doar că analiza a fost exhaustivă, încercând să tratăm în spiritul dreptului comparat și a sistemelor supranaționale, toate aspectele ce ar fi putut să pună probleme.

În continuare, cu privire la cea de-a doua categorie – condițiile necesare dispunerii confiscării extinse, am structurat analiza în 3 părți, fiecare dintre acestea echivalând cu prezentarea unei condiții necesare.

Prin condiție, în viziunea noastră, a fost înlăturarea unei stări de pericol. În ceea ce ne privește, am considerat, spre deosebire de mulți alții, că în cazul confiscării extinse, condiția înlăturării unei stări de pericol nu este prezumată, ci trebuie dovedită. Prin urmare, am creat 2 sub-condiții pe care apreciem că trebuie ca Ministerul Public să le probeze ca fiind îndeplinite pentru a putea confisca extins. Am prezentat într-o primă parte conceptul de pericolozitate subiectivă, ca în partea a doua să insistăm pe cel al pericolozității obiective. Am arătat de ce considerăm că pericolul trebuie probat *in concreto*, ce semnifică conceptul de pericolozitate subiectivă ori obiectivă și ce anume ar trebui argumentat pentru a ajunge la următoarea condiție din suita reglementată la art. 112¹ C. Pen.

A doua condiție analizată este cea care a pus cele mai multe probleme în practica judiciară, respectiv convingerea instanței că bunurile vizate de măsura confiscării provin din activități infracționale anterioare. Și în acest caz am decis să segregăm analiza și am separat-o în trei părți ce au analizat deopotrivă: obiectul convingerii, standardul și sarcina probei și disproporția patrimonială.

În cadrul părții dedicate obiectului convingerii, am analizat care este mecanismul prin care se poate realiza aceasta, ce anume încercăm să probăm, ce putem obține și ce informații avem nevoie pentru a obține proba. Am convenit asupra unui mecanism caracterizat de prezumții, ce au ca scop probarea faptului vecin și conex finalității convingerii și pentru care avem nevoie de probe certe, nefiind posibilă construcția unei prezumții pe baza unei alte prezumții.

Raportat la standardul și sarcina probei, și aceasta a fost un subiect de mare interes în materia confiscării extinse, situația fiind bizară – se dispune o măsură cu efecte extrem de similare unei pedepse cu privire la activități infracționale nedovedite, care, mai mult, afectează bunuri în contra unei prezumții constituționale. Și în acest caz am prezentat elemente de drept comparat, eventuale soluții, modele ce pot fi preluate, jurisprudența în materie, ș.a.m.d. Cert este că am ajuns la concluzia că standardul aplicabil nu este acela al probei dincolo de orice dubiu rezonabil, că sarcina probei aparține în fapt Ministerului Public și că este nevoie de o modificare legislativă pentru a aduce claritate și coerență în reglementare – actualul *status quo* fiind insuficient.

Disproporția patrimonială, și aceasta o fostă condiție și un actual criteriu neînțeles, a pus numeroase probleme vizavi de ceea ce trebuie probat și cum se poate realiza acest

lucru. În această parte a lucrării, am analizat modificările legislative ce au survenit în materie, modalitatea de calcul a disproporției, tipurile de bunuri ce intră în calcul, ce semnifică venitul, cum evaluăm bunurile și în final, cât anume putem confisca.

În fine, ultima condiție din structura acestei ultime secțiuni din cadrul capitolului 2 se referă la examenul de proporționalitate. Ca orice sancțiune cu caracter penal, fie ea pedeapsă, măsură de siguranță sau echivalent al unei măsuri educative, trebuie verificat dacă măsura confiscării extinse presupune un examen de proporționalitate și de ce tip. În cadrul acestei părți, am răspuns întrebărilor relevante și am identificat modalitatea în care s-a realizat proporționalitatea, agreând că operează atât *in abstracto* cât și *in concreto*, la nivel substanțial și temporal.

Capitolul 3 tratează în ce măsură confiscarea extinsă poate fi aplicată asupra bunurilor deținute în proprietate de terțe persoane care nu au vreo calitate în procesul penal. În cadrul acestui capitol am abordat puțin lucrurile altfel, începând cu abordarea națională și finalizând cu o propunere de soluție, între cele două introducând elemente de extraneitate, respectiv o analiză a potențialelor modele de transpunere din legislațiile unor state membre din Uniunea Europeană.

În ceea ce privește abordarea națională, am realizat o trecere în revistă a principalelor opinii doctrinare, am analizat jurisprudența relevantă și în final, am evocat parte din jurisprudența instanțelor europene cu privire la această arie.

Vizavi de modelele europene de referință, am prezentat sistemele pe care le-am considerat drept cele mai relevante. Prin urmare, s-a prezentat mecanismul funcționării confiscării extinse din sistemul francez, belgian, german, olandez și italian.

În final, am prezentat soluția pe care noi o considerăm cea mai oportună, fie în sensul unor modificări minore, dar de substanță, fie în sensul modificării cu totul a mecanismului. Evident, cel din urmă capitol, a fost cel care a conținut concluziile parțiale.

Titlul III, ultimul, în afara celui dedicat concluziilor, a tratat într-o manieră diferită instituția confiscării extinse, încercând să analizăm modul de funcționare a acesteia prin prisma datelor empirice disponibile. Conform titlului – *Aplicarea conceptului normativ*, această din urmă parte a lucrării și-a dorit să apară ca elementul de inovare, în care am prezentat, pe de o parte, datele empirice obținute din cercetarea proprie, iar pe de altă parte, am analizat rapoartele instituțiilor de profil în această materie.

Capitolul I a tratat interpretarea datelor empirice disponibile în perioada de referință a analizei, fiind realizată atât o analiză cantitativă cât și una calitativă, iar structura a fost divizată în 2 părți, în funcție de modalitatea de colectare a datelor.

Prima secțiune a vizat perioadă aferentă anilor 2012-2014, într-o primă etapă fiind identificate și apoi interpretate datele cantitative. Mai apoi, am identificat lacunele în reglementare, ca în final să arătăm modul în care instituția a fost înțeleasă în primii doi ani de la introducerea acesteia în peisajul legislativ autohton, dedicând o parte prezentării unei spețe de căpătâi, ce a reliefat mentalitatea și interpretarea instanțelor vremii.

A doua secțiune a vizat perioada aferentă anilor 2014-2023 și a fost structurată într-o manieră similară cu cea descrisă anterior. Astfel, au fost identificate și interpretate datele disponibile la nivel cantitativ, apoi au fost explicate anumite limitări ale mecanismului de obținere a datelor și corelarea, și în final, s-au indicat limitările la nivelul analizei calitative, a interpretării instanțelor vizavi de instituția confiscării. Am observat că nu foarte multe lucruri s-au schimbat, aceleași confuzii fiind prezente și în acest interval de timp.

Capitolul 2 a fost dedicat mecanismelor raportării, respectiv modalitatea în care instituții de profil au interpretat evoluția confiscării extinse, eventualele datele suplimentare, interpretări, ș.a.m.d. Astfel, s-a prezentat activitatea ANABI, fiind descrise rapoartele instituției și noul sistem de monitorizare a bunurilor confiscate. Putem afirma că am descoperit lucruri absolut interesante, de la un start timid în materia big-data a instituțiilor implicate și de la un dezastru în materia colectării datelor, la un prezent funcțional, în care deși nu perfect, au fost realizați pași importanți în direcția corectă.